Anuarul Universității "Petre Andrei" din Iaşi
Fascicula: **Asistența Socială, Sociologie, Psihologie**
ISSN: 2248-1060 | ISSN-L: 2601-8209
Covered in EconPapers, RePEc, CEEOL, INDEX COPERNICUS, CrossRef, CrossCheck, Google Scholar, WorldCat, KVK, SOCIONET

2019, Issue 23, pages: 83-92| doi: https://doi.org/10.18662/upasw/30

Normativity in The Development of Decisional Competency in Students

[Normativitate în Formarea Competenței Decizionale la elevi]

Mirela SPIȚĂ [1]

[1] Doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" Chișinău, Republica Moldova
spitamir@yahoo.co.uk

Abstract*:* This article aims to provide an overview of the normativity applied in the process of developing the decisional competence in pupils, assured by utilising and respecting the principles specific to the individual and social decisional process, from the perspective of philosophy, of decisional logic and pedagogy. The analysis starts from the platonic principles which the philosopher proposed for the ancient decisional model, continuing with an examination of the principles of decisional logic, and ending with the educational and didactic principles used in the current educational system.

Keywords: *decisional ability; decisional model; normativity; principle.*

How to cite: Spiță, M. (2019). Normativity in the Development Of Decisional Competency in Students. *Anuarul Universitatii "Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 23,* 83-92. https://doi.org/10.18662/upasw/30

©2019 "Petre Andrei" University of Iasi
& LUMEN Publishing House.

Introducere

Preocuparea pentru analiza procesului decizional are rădăcini în antichitate. Cercetările sincronice pun în evidență preocupări pre-socratice, platonice şi neoplatonice, păstrate de stoici până în jurul anilor 300 î.Hr., și, în perioada medievală, până în apropierea secolului al XII-lea, de Sfântul Augustin; preocupări aristotelice și post-aristotelice, conservate în perioada medievală de Toma d'Aquino. În secolului al XVIII-lea, cel mai puternic reprezentant este David Hume. (Voinea, 2009a: 170-175). Bazele epistemologice moderne ale procesului decizional sunt identificate în concepţiile filozofice, în teoria probabilităţilor cu generalizările bazate pe analiza jocurilor de noroc, în teorii și cercetări psihologice, dar și în cercetări contemporane care au condus la elaborarea teoriei informației, a ciberneticii, la analiza comportamentului economic. (Ceauşu, 1972). Faptul că teoria deciziei reprezintă un aspect central în multe domenii atestă preocuparea permanentă a omului de a găsi explicații pentru propriile acte pe care le adoptă zilnic, uneori voit, alteori fără a conștientiza procesul.

În domeniul ştiinţelor educaţiei, managementul educaţional este domeniul în care s-a dezvoltat teoria referențială specifică formării competenţei decizionale, definind-o drept funcţie principală a procesului de conducere, proces de armonizare a obiectivelor cu resursele, nervul vital al managementului (Joița), loc central în activitatea de conducere (Pătrașcu), competență importantă pentru orice conducător (Cojocaru V.), proces specific de transformare a cunoștințelor în acțiuni (Mihuleac) (Postăvaru, 2014). În contextul educației contemporane, în decursul ultimilor ani, nevoia de formare - dezvoltare pozitivă a competenței decizionale trece din portofoliul specific managerilor spre cel specific fiecărui cadru didactic, ca mai apoi, prin desfășurarea celei de-A Patra Revoluții Industriale, să apară în documentele Forumului Mondial Economic de la Davos din 2017 drept competență solicitată de piața muncii pentru anii 2023, ceea ce transferă sistemului de educație responsabilitatea formării competenței decizionale la elevi. (Spiță, 2019). Acesta este argumentul pentru care prezentul articol propune analiza principiilor care se impune să fie utilizate în demersul didactic privind formarea capacității decizionale la elevi.

În știința psihologică, capacitatea de decizie presupune diverse conceptualizări, fiind descrisă ca un proces cognitiv de identificare a alternativelor, proces dinamic și rațional de alegere a unei linii de acțiune sau abilitatea de a soluționa o problemă. Capacității decizionale i se atribuie în literatura psihologică şi alte definiţii, fiind descrisă ca o provocare sau o

măsură a raţionalităţii celui care decide pe baza analizei mai multor soluţii, fundamentate pe un bogat material informaţional, în vederea realizării unui anumit obiectiv. (Paniș, 2009). În analiza formării capacităţii decizionale la elevi, considerăm că un aspect important îl constituie cunoașterea mecanismului de adoptare a deciziei umane.

Cercetarea sincronică pe care am derulat-o pune în evidență preocupările pentru analiza mecanismului de adoptare a deciziei. Ce mai vechi document care atestă preocuparea aparţine lui Aristotel, care a iniţiat primul model decizional de alegere raţională, pornind de la gândirea milesiană despre decizie, văzută drept sursă a schimbării. (Voinea, 2009a). Pe baza modelului propus în antichitate, începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea se dezvoltă o serie de modele decizionale care s-au axat, în mare măsură, pe încercarea de a extinde tehnicile de analiză a comportamentului economic la alte zone ale acțiunii și deciziei umane.

Ce este un model decizional? Ioan Cerghit, filozof și pedagog român, consideră că „modelul reprezintă o experiență câștigată, permite o rapidă punere în priză, oferă un punct de pornire care sugerează un anumit traseu, scutindu-ne de unele dificultăți și greșeli: modelul sugerează deciziile și alegerile noastre, alternativele strategice și opțiunile noastre, ne spune ce trebuie să ignorăm în mod provizoriu, ce nu este obligatoriu: modelul nu înseamnă șablonism, ci căutarea unei forme optime și personale, nu mai înseamnă standardizare, ci un travaliu metodologic creativ". (Toma, 1994: 63). Fiecare model decizional propus de cercetătorii în diferite domenii - economic, statistic, matematic, filozofic, informatic, cibernetic, managerial - respectă principii care asigură condiția de științificitate a domeniului. Articolul de față propune trecerea în revistă a principiilor platoniene pe care filozoful le propune în cadrul modelului decizional antic, continuă cu trecerea în revistă a principiilor logicii decizionale și se încheie cu principii ale educației și ale didacticii întrebuințate în sistemul actual de educație.

Principiile deciziei antice

În viziunea lui Platon, adept al perfecțiunii, procesul de luare a deciziilor are două componente: identificarea modelului și selectarea / alegerea, care implică acțiunea. Modelul platonian al deciziei este reprezentare a idealului absolut în lumea reală, scopul lumii reale fiind acela de a deveni ea însăși ideală. Modelul este formă ideală, perfectă și completă, fiind meta-reprezentare a gândirii despre lume și este înțeles ca un „set

complet de ipoteze pe baza cărora gândirea raţională atinge un scop, parcurgând etape succesive de gândire deductivă" (Voinea, 2009b: 69), bazate pe regulă, ca operator de construcţie geometrică, dar şi ca operator de comparare. Decizia este operator de selecţie asupra opţiunilor fiinţei de a se apropia de ideal; alegerea începe de la reprezentarea lumii / de la model pe care îl foloseşte ca scop propriu-zis al alegerii / de la absolutul perfect / de la complet (presupune cunoaştere completă, cu un set complet de ipoteze - pe care decidentul le va evalua exhaustiv, aşa cum va proceda şi cu consecinţele derivate din ipoteze, pe care le va măsura folosind un sistem binar de felul: adevărat / fals) şi va avea ca rezultat binele, adevărul, dreptatea. Concluzionând, alegerea platoniană se bazează pe setul de ipoteze complete şi este o operaţie raţională care se bazează pe deducţie. (Voinea, 2009b)

Concepţia lui Platon despre decizie se face remarcată şi prin principiile pe care le promovează în cadrul modelului decizional pe care îl propune, principii care sunt analizate la nivelul elementelor fundamentale ale deciziei: actorul luării deciziei / decident, alternative de acţiune, criteriile, condiţia şi scopul acţiunii.

Principul amestecului original: În viziunea lui Platon, viaţa fiinţei / a cetăţii ideale, are la bază amestecul original între *raţiune, pasiune şi apetit*; decizia schimbă proporţia dintre acestea, în vederea obţinerii armoniei cu sine; cele trei elemente sunt un dat al fiinţei, care îi asigură soliditatea, înlăturarea unuia dintre elemente face ca întreaga construcţie a individului să se destabilizeze (Voinea, 2009b: 18-20); în consecinţă, nu se poate opera cu raţiunea fără să se ţină cont de pasiuni, plăceri, dorinţe, după cum nu se poate opera cu acestea din urmă fără a ţine cont de raţiune, decidentul fiind cel care alege proporţia dintre elemente, în vederea împlinirii armoniei cu sine: „binele nu trebuie căutat în viaţa neamestecată, ci în cea amestecată", susţine Platon (Voinea, 2009b: 19), (Voinea, 2010). Formula reală este cea a amestecului original complet, decidentul realizând propria proporţie între mentalul superior (judecata, raţiunea, gândirea, cumpătarea, virtutea) şi ceea ce ţine de trup şi de fenomenologia instinctuală, emoţională, pasională (dorinţele, plăcerile, pasiunile, câştigul), într-o construcţie arhitectonică, similară cu cea a cetăţii ideale. Pe baza modelului deciziei, un model conceptual arhitectural, ale cărui elemente de construcţie sunt raţiunea, pasiunile şi apetitul, Platon susţine că „…orice amestec, oricare ar fi el şi oricum ar fi fost alcătuit, dacă este lipsit de măsură şi de proporţie naturală nimiceşte în mod necesar elementele ce-l alcătuiesc, precum şi pe sine însuţi.

(…) Căci măsura şi proporţia au întotdeauna drept urmare frumuseţea şi virtutea" . (Voinea, 2009b: 20)

Principiul acţiunii: tentaţia fundamentală a fiinţei care se apropie de ideal, de perfecţiune, are nevoie de acţiuni umane, atât în forma sa individuală, cât şi în forma sa politică / socială; acţiunea este intervenţie în crearea armoniei interioare, prin stabilirea proporţiilor construcţiei arhitectonice a fiinţei, armonie care se va răsfrânge şi în exterior / în plan public / în cetate, prin proiectarea modelului de acţiune. În egală măsură, acţiunea care eşuează în demersul de armonizare interioară transferă în plan exterior / în plan public trăirile interioare. (Voinea, 2009: 20-21)

Principiul alegerii: alegerea, atât cea individuală, cât şi cea politică / socială, trebuie să aibă la bază armonia cu sine a fiinţei şi să conducă spre apropierea de forma ideală, până la perfecţiune, fie că se referă la adevăr, bine, raţiune, cetate sau existenţă. Armonia cu sine este o stare la care se poate ajunge prin cunoaşterea necesară şi prin cunoaşterea dialectică (proces de gândire care rezidă în analiza şi discutarea argumentelor contradictorii, în scopul descoperirii adevărului); pe de o parte, prin cunoaşterea esenţei (aflarea adevărului prin raţiune şi intelect; cunoaşterea devine solidă şi stabilă), pe de altă parte prin cunoaşterea realităţii (cunoaştere care rezultă din construcţia verosimilului – ţine de natura sensibilă - prin opinie şi reprezentare). Fiecare dintre etapele parcurse reprezintă tot atâtea niveluri de experienţă în planul sensibilului (plan senzorial-perceptiv, al apetitului, al afectelor) şi raţionalitate în planul suprasensibilului (al raţiunii şi al inteligenţei; învăţare de cunoştinţe, achiziţionare de experienţă practică; acest tip de experienţă condiţionează luarea deciziei şi calitatea ei) (Voinea, 2009a: 21-26). Alegerea se construieşte pe un dat înnăscut al fiinţei, acumulările de experienţă definind devenirea fiinţei. Armonia cu sine este rezultat al proporţiilor dintre elementele de construcţie arhitecturală a fiinţei şi elementele contrarii din interiorul construcţiei fiinţei, nefiind o stare permanentă, atâta timp cât nu se păstrează o proporţie între elementele din arhitectura sufletului. Vorbind despre alegere, Platon menţionează că structura internă a fiinţei determină existenţa unor criterii de alegere: criterii fixe / constantele de ghidare a alegerii - ideile, virtuţile, care ţin de fiinţa suprasensibilă şi dau scopul suprem, sensul alegerii - şi criterii flexibile de ghidare a alegerii - plăceri, reprezentări, opinii, imagini, experienţă, care ţin de fiinţa sensibilă. (Voinea, 2009a: 58)

Ţinând cont de structura internă a decidentului [omul platonician are trei părţi fundamentale: o parte numită a esenţei ideale a fiinţei, partea raţională sau iubitoare de înţelepciune şi cunoaştere, şi alte două părţi numite părţi terestre ale fiinţei – partea pasională sau înflăcărată şi partea dorinţelor sau partea apetitului. Cele trei părţi generează în interiorul fiinţei tensiuni datorate unor valori şi principii diferite (Voinea, 2009b: 30), (Voinea, 2010). Aşadar, există o natură dual a sufletului: muritor şi nemuritor, natură terestră şi celestă, raţională şi emoţională, virtuoasă şi lipsită de cumpătare], Platon susţine existenţa unui nou principiu: *principiul dual al acţiunii*. Principiul susţine că există două tipuri de acţiuni: acţiunea care conduce către obţinerea armoniei cu sine însuşi (proporţia dintre datul înnăscut, ceea ce este dobândit prin cunoaştere, raţiune, plăcere, apetit) şi acţiunea care conduce spre armonia cu sine a cetăţii în întregul ei. Acţiunea este dual şi supusă contradicţiilor interne dintre raţiune şi emoţie. Analizând aspectul alegerii în filozofia platoniană, Aristotel aminteşte pentru prima dată, în cadrul acestui principiu, despre o raţionalitate a emoţiilor în vederea împlinirii acţiunilor şi deciziilor şi susţine că există o supremaţie incontestabilă a raţiunii asupra emoţiilor în acţiunea raţională a fiinţei aflată în armonie cu sine. (Voinea, 2009b: 40-57)

Principiile logicii decizionale sunt repere necesare în gândirea abstractă, criterii fundamentale prin care se face distincţia între corect şi incorect; reprezintă condiţii de raţionalitate.

Principiul identităţii decizionale arată că o problemă decizională e identică cu ea însăşi. Patraşcu D. afirmă că decizia este necesară când apare o problemă sau o situaţie problematică care reclamă soluţionare şi implică stabilirea clară a obiectivelor urmărite şi identificarea variantei optime de acţiune practică pentru atingerea lor. Este o sumă de variabile implicate în situaţia problematică. (Patraşcu, 1997) Jinga preferă termenul de situaţie problematică, pentru că suportă o structură analizabilă, care poate fi încadrată într-un anumit tip: probleme de tip abatere, de tip optimizare, probleme potenţiale, structurate, nestructurate, slab structurate, ş.a. Acelaşi autor menţionează că identificarea problemei reprezintă un enunţ care consemnează o diferenţă, o neconcordanţă între rezultatele obţinute şi cele preconizate; un eveniment deosebit, o situaţie de criză, o situaţie critică care presupune selecţionarea lor din multitudinea de evenimente care se succed. Specificul enunţului care reprezintă o problemă decizională determină condiţii restrictive ale identităţii situaţiei cu ea însăşi: nealterarea stărilor naturii, a criteriilor decizionale şi fixarea problemei în timp(Jinga, 2003).

Principiul opțiunii obligatorii arată că e imposibil ca o variantă decizională să fie în acelaşi timp şi în aceleaşi condiţii aleasă şi respinsă de acelaşi decident. Acest principiu impune necesitatea de a ne pronunța cu fermitate dacă o anumită variantă este aleasă sau nu. Mihai Florea și Viorel Ceaușu susțin că în timpul procesului decizional, decidentul compară și apreciază toate variantele posibile și alege varianta care oferă o satisfacere mai deplină a scopului propus, varianta de acțiune care întrunește valoarea maximă a produsului dintre utilitate și probabilitate. În situaţia în care există mai multe variante alese, spunem că decizia nu este finalizată (Ceaușu, 1972, Tudosescu, 1976).

Principiul exclusivității variantelor arată că dacă sunt date două variante decizionale, atunci alegerea uneia dintre ele implică respingerea celeilalte. Aceasta înseamnă că în urma evaluării și analizării consecințelor, prin eliminări succesive, decidentul alege la o variantă unică. Variantele combinate sub forma unor mixturi reprezintă ele însele noi variante.

Principiul maximizării utilității presupune că procesul de decizie constă în alegerea variantei decizionale care are utilitatea maximă. Teoria asupra raționalității presupune că decidentul are acces, în principiu, la toate informațiile relevante și pe baza lor poate să ierarhizeze toate posibilele alternative și consecințele lor în funcție de *utilitatea* lor. Termenul este introdus de Aristotel își are originea în gândirea filozofică a lui Anaximandros. În accepțiunea aristotelică, decizia este înțeleasă ca o alegere care generează ceva sau care pune în evidență ceva ce nu exista înaintea deciziei și care, în urma deciziei, dobândește o stare / existență proprie, o cale diferită, un lucru diferit, o stare diferită; decizia este operator categorial de mișcare și de transformare calitativă a ființei, un mod în care un act poate trece de la potențialitate la actualitate (Voinea, 2009b: 121).

Principiile educației și ale didacticii

Normativitatea pedagogică este asigurată de principiile generale aplicabile la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ și de principiile specifice datorate situațiilor concrete de învățare, subordonate principiilor generale.

În procesul de formare-dezvoltare pozitivă a capacității decizionale, *principiile* ordonează modul de proiectare, de implementare și de evaluare. Cerințele normative sunt reprezentate de cele 7 principii / legi ale educației (Cristea, 2017: 68-69), alături de cele 8 principii ale didacticii (Cristea, 2017: 72-73).

Dintre ele, amintim *principiul legăturii între dimensiunea teoretică şi cea aplicativă* a competenţei decizionale, având în vedere tendinţa copiilor şi a tinerilor de a ceda dorinţei de împlinire a nevoilor imediate în detrimentul analizării factorilor, a soluţiilor şi a consecinţelor alegerii. *Raţionalitatea* este factor de bază în decizie, introdus de filozofia lui Platon şi de cea a lui Aristotel. Raţionalitatea, substanţă a alegerii, este aflată în relaţie de ierarhie superioară cu emoţia. Raţionalul conduce către acţiuni a căror finalitate este cunoaşterea, cu cele patru tipuri platoniene: la nivelul inteligenţei, al raţiunii, al opiniei şi al senzaţiei; la rândul ei, cunoaşterea conduce spre un beneficiu, numit fericire. Dorinţele / emoţiile / pasiunile ocupă un loc important în modelul platonian al deciziei, dar şi în cel aristotelic, indiferent dacă vorbim despre decizie individuală sau despre decizie socială. Ele conduc spre acţiuni care au ca finalitate plăcerea. Emoţiile intervin în planul cunoaşterii, dar şi în planul acţiunii şi nu exclud raţiunea, aşa cum nici raţiunea nu respinge emoţia. Filozofia lui Platon şi Aristotel consideră că emoţia este o componentă a mentalului uman, aşa cum este raţiunea, dar nu sunt pe poziţii de egalitate, ci într-o poziţie de subordonare, supremă fiind raţiunea. Ele acţionează prin integrare sau armonizare. Raportul diferit dintre raţional şi emoţie / pasiune dă sensuri diferite deciziei şi acţiunii. Simpla prezenţă a emoţiei face ca structura să fie una deschisă, absenţa ei implică existenţa deciziei închise: emoţiile raţionale nu pot afecta predictibilitatea deciziilor, aşadar structura decizională este o structură închisă, care înseamnă decizie predictibilă şi controlabilă. Perioada modernă elimină emoţiile din procesul decizional, dar perioada post modernă regăseşte şi reintroduce în propriile modele emoţiile, considerându-le variabile esenţiale în decizie (Voinea, 2009b: 36-45).

Considerăm că *principiul diferenţierii în funcţie de particularităţile de vârstă* este un principiu specific, date fiind mecanismele şi constructele psihologice implicate în procesul decizional: angajarea decidentului sub raportul afectivităţii şi voinţei, al capacităţii de a evalua greutăţile şi de a mobiliza energie spre a le învinge, gândirea, motivaţia, încrederea în sine, orientările valorice, responsabilitatea, intenţia, capacitatea prospectivă, capacitatea de recepţionare, stocare, prelucrarea şi evaluare a informaţiilor, anticipare mintală a consecinţelor fiecărei alternative, discernământ şi obiectivitate în alegere, posibilitatea de a delibera chibzuit şi întemeiat asupra alternativei optime, priceperea în a alege şi a ierarhiza mijloacele adecvate de finalizare a alternativei optime. (Tudosescu, 1976) La vârsta şcolarităţii mici, sistemul de valori este în formare, informaţiile sunt limitate, elevul fiind dependent de

opinia adultului. Se poate vorbi în mare măsură despre acceptarea deciziilor adulților (justificate sau nu), având în vedere că la această vârstă copiii aleg în funcție de nevoile imediate și că emoțiile controlează alegerile. Considerăm că vârsta învățământului secundar inferior poate însemna debutul formării capacității decizionale.

În altă ordine de idei, legislația juridică susține că minorii au capacitate penală începând cu vârsta de 14 ani, până la această vârstă o persoană nu poate răspunde penal pentru faptele săvârșite. Codul penal prevede în Art. 113: (Codul Penal actualizat 2019)

(1) Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal.

(2) Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ.

(3) Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii.

Ca urmare, până la vârsta răspunderii penale, competențele decizionale ale elevului vor fi formate în domeniul școlar, aplicabile în procesul educațional, cu privire la sarcinile școlare. Se urmărește ca deciziile pe care le ia să fie în condiții de maximă siguranță fizică și emoțională. După această vârstă, domeniile se diversifică, solicitând din partea educatorului abordare diferită a procesului de formare-dezvoltare pozitivă a competenței decizionale, influențată de caracteristicile de vârstă / de personalitate ale persoanelor cu care lucrează, a statutului acestora.

Un alt principiu specific este *principiul tratării individuale a elevilor*, având în vedere influența variabilei temperamentale / de personalitate în procesul decizional. Ion Moraru menționează că temperamentul este un construct cu influență în procesul decizional și propune o posibilă matrice decizional-temperamentală. Autorul corelează verigile deciziei cu temperamentele și tipurile de activitate nervoasă superioară (Tudosescu, 1976).

Tabel 1. O matrice temperamental-decizională posibilă, Ion Moraru

TEMPERAMENT	TIPUL DE ACTIVITATE NERVOASĂ SUPERIOARĂ	VERIGILE DECIZIEI					
		RECEPȚIONAREA INFORMAȚIEI	PRELUCRAREA INFORMAȚIEI	STABILIREA ALTERNATIVELOR POSIBILE	PROSPECTAREA CONSECINȚELOR	ALEGEREA ALTERNATIVEI OPTIME	STABILIREA MIJLOACELOR DE FINALIZARE
sangvin	puternic echilibrat mobil	recepționare rapidă	prelucrare rapidă	depistare rapidă și completă a alternativelor	prospectare rapidă, capacitate de a lucra cu mai multe alternative	alegere rapidă și întemeiată	apreciere realistă și rapidă a dificultăților; alegere rapidă a mijloacelor adecvate
coleric	puternic neechilibrat mobil	recepționare rapidă	prelucrare rapidă	depistare rapidă ar eliptică a alternativelor	prospectare rapidă, dar parțială, adesea în deficit emoțional	alegere rapidă, uneori bazată pe fler	subestimarea dificultăților, supraestimarea capacităților, alegere rapidă dar puțin adecvată
flegmatic	puternic echilibrat inert	recepționare lentă	prelucrare lentă	depistare lentă și completă a alternativelor	prospectare lentă, saturată informațional	alegere lentă, întemeiată, îndelung chibzuită	apreciere realistă a dificultăților; alegere adecvată, dar mai puțin rapidă a mijloacelor
melancolic	slab	-	-	capacitate limitată de depistare completă a alternativelor	capacitate limitată de a prospecta multe alternative	capacitate limitată de a alege din multe alternative	eludarea mijloacelor dificile, supraestimarea dificultăților și subestimarea posibilităților
nematurizat	-	-	-	capacitate slabă de depistare completă a alternativelor	capacitate slabă de prospectare	alegere inconsistent motivată	capacitate limitată de finalizare

Considerăm că studiul de față deschide oportunităţi de proiectare şi derulare a unui demers educativ, implementat în context formal / nonformal, urmat de analiza impactului formării capacităţii decizionale la elevi, reflectat în creşterea calităţii vieţii acestora.

References

Ceaușu, V. (1972). De la incertitudine la decizie. Noțiuni de psihologie a deciziei. București, România: Editura Militară, 310.

Codul Penal actualizat 2019 – Legea 286/2009

Cristea, S. (2017). Concepte fundamentale în pedagogie. 1: Pedagogia. Ştiinţele pedagogice. Ştiinţele educaţiei, Volumul 1, București: Editura Didactica Publishing House, 108.

Jinga, I. (2003). Managementul învățământului cu privire la învățământul preuniversitar, București, România: Editura ASE, 255.

Paniş, A. (2009). Demarcaţii terminologice între decizie şi deciziune. În revista Univers Pedagogic, Chişinău, 2/2009, 7-15.

Patraşcu D., Jinga, I. (1997). Management educaţional preuniversitar, Chişinău: Arc.

Postăvaru, N. (2014). Managementul resurselor umane. Bucureşti, România: Universitatea Tehnică de Construcţii

Spiță, M. (2019). „Evoluția conceptului de competență decizională", în Conferința științifică anuală a doctoranzilor și postdoctoranzilor, Chișinău, mai 2019.

Toma, S. (1994). Profesorul factor de decizie, Bucureşti, România: Editura Tehnică, 107.

Tudosescu, I., Popa, C., Florea, M. (1976). Acţiune, decizie, responsabilitate. Studii de praxiologie, București: Editura Academiei, 202.

Voinea, C. (2009a). O istorie a deciziei, Bucureşti: Ars Docenti, 973-558-419-1. Vol. 1: Imaginarul decizional antic, 2009. ISBN 978-973-558-417-7.

Voinea, C. (2009b). O istorie a deciziei, Bucureşti: Ars Docenti.

Voinea, C. (2010). Concepţii antice despre decizie: Platon și Aristotel, Vol. 2, București: Ars Docenti.